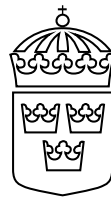

Regeringens proposition

2020/21:12

Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Prop.
2020/21:12

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 september 2020

Stefan Löfven

Anders Ygeman
(Infrastrukturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen finns ett förslag till en ny lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet som syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i nätet.

Lagen gäller nätföretag som har ett s.k. outnyttjat underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 och innebär att Energimarknadsinspektionen ska besluta att ett sådant företag har ett särskilt investeringsutrymme.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet	4
2.2	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	7
3	Ärendet och dess beredning	8
4	Underskott i förhållande till elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012–2015	8
5	Särskilda drivkrafter för investeringar i elnätet.....	9
6	Särskilt investeringsutrymme.....	11
6.1	Elnätsföretag som har särskilt investeringsutrymme.....	11
6.2	Ansökan om särskilt investeringsutrymme	12
6.3	Beräkningen av det särskilda investeringsutrymmet.....	14
7	Investeringsbelopp	16
7.1	Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp.....	16
7.2	Beräkningen av investeringsbelopp.....	18
7.3	Avräkningsordningen	22
8	Överlåtelse av nätkoncession och ändring av koncessionsgränser	23
9	Överklagande och besluts giltighet.....	25
10	Ikraftträdande.....	26
11	Konsekvensanalys.....	27
12	Författningskommentar.....	30
12.1	Förslaget till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet	30
12.2	Förslaget till lag om ändring i ellagen.....	37
Bilaga 1	Promemorians lagförslag.....	39
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna	42
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	43
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	47
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 september 2020	48

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2020/21:12

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Denna lag syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Lagen ska tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

Ordförklaringar

2 § I denna lag avses med redovisningsenhet den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram.

Övriga ord och uttryck som används i lagen har samma innebörd som i ellagen (1997:857).

Särskilt investeringsutrymme

3 § Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet och tillsynsperiod, om

1. intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har ökat med tillämpning av 5 kap. 20 § ellagen (1997:857) i dess lydelse före den 1 januari 2019 eller nätkoncessionshavaren fått uppbära ett sådant belopp som avses i 5 kap. 29 § ellagen under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut av nätmyndigheten, och

2. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätmyndigheten kan ha beslutat enligt 5 kap. 29 § ellagen.

4 § En ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in till nätmyndigheten före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Om det hos nätmyndigheten eller allmän förvaltningsdomstol pågår en prövning i fråga om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen (1997:857) när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 får en ansökan, som gäller särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023, inte prövas i sak innan ärendet eller målet har avgjorts och avgörandet har fått laga kraft.

5 § Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 ska motsvara intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren fått upp-

bära under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), med avdrag för

1. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019, inbegripet belopp som inte ska anses vara intäkter från nätverksamheten enligt 5 kap. 29 § andra stycket ellagen, och

2. belopp som nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden 2020–2023 får uppbära från nätverksamheten enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen.

Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för investeringsbelopp som har ökat intäktsramen för den tillsynsperioden enligt 6 §.

Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp

6 § Om en nätkoncessionshavare har ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet, ska nätmyndigheten vid omprövning enligt 5 kap. 22 § ellagen (1997:857) öka intäktsramen med ett särskilt belopp (investeringsbelopp) för tillsynsperioden efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Ökningen får inte vara större än

1. det särskilda investeringsutrymmet för den tillsynsperiod som omprövningen avser, eller

2. nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

7 § En ansökan om ökning av intäktsramen enligt 6 § ska ges in till nätmyndigheten inom tre månader efter utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

8 § En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska beräknas så att beloppen motsvarar 75 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

1. en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och

2. anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen (1997:857).

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna på det sätt som nätkoncessionshavaren anger, i den utsträckning en sådan fördelning är förenlig med 6 § andra stycket.

Underskott för tillsynsperioden 2020–2023

9 § Om de samlade intäkterna från en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme under tillsynsperioden 2020–2023 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren kan ha fått uppbära under tillsynsperioden enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), ska nätmyndigheten besluta att intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027 ska ökas med ett belopp som motsvarar underskottet.

Överlåtelse av nätkoncession

- 10 §** Om en nätkoncessionshavare överlåter en redovisningsenhet, ska
1. det särskilda investeringsutrymme som gäller för enheten fortsätta att gälla efter överlåtelsen, och
 2. den nya nätkoncessionshavaren även i övrigt träda i överlåtarens ställe vid tillämpningen av denna lag.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 efter överlåtelse eller gränsändring

- 11 §** Nätmyndigheten ska efter en ansökan enligt 4 § besluta om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet, trots att förutsättningar inte finns enligt 3 §, om
1. redovisningsenhetens kapitalbas under tillsynsperioden 2020–2023 har ökats genom ett förvärv av en nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område, och
 2. ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 har beslutats för den redovisningsenhet vars kapitalbas har minskats som en följd av förvärvet eller gränsändringen.

12 § När nätmyndigheten beslutar om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet som berörs av ett beslut enligt 5 kap. 34 eller 36 § ellagen (1997:857) i fråga om fördelning av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 ska det särskilda investeringsutrymmet enligt 5 § andra stycket fördelas på samma sätt som intäktsramen.

Någon fördelning ska inte göras, om den del av kapitalbasen som överlåts eller är hänförlig till gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek.

Bemyndigande

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur ett särskilt investeringsutrymme och ett investeringsbelopp ska beräknas.

Besluts giltighet

14 § Ett beslut av nätmyndigheten enligt denna lag gäller omedelbart.

Överklagande

15 § Nätmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2.2 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) Prop. 2020/21:12

Härigenom föreskrivs att det i ellagen (1997:857) ska införas en ny paragraf, 5 kap. 29 a §, av följande lydelse.

5 kap.

29 a §

När det gäller en nätverksamhet som i fråga om tillsynsperioden 2020–2023 har ett särskilt investeringsutrymme enligt lagen (2020:000) om särskilt investeringsutrymme för elnätverksamhet, ska 29 § första stycket inte tillämpas i fråga om ett underskott i förhållande till intäktsramen för den tillsynsperioden och 29 § andra stycket inte tillämpas vid avstämning mot intäktsramen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 5 december 2019 propositionen Underskott i förhållande till elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012–2015 (prop. 2019/20:53). I propositionen föreslog regeringen att ett nätföretag inte ska kunna tillgodoräknas flera tillsynsperioders underskott när de nya bestämmelserna i ellagen (1997:857) om underskott i förhållande till intäktsramen tillämpas för första gången efter utgången av tillsynsperioden 2016–2019. Regeringen förklarade i propositionen att den avsåg att återkomma med ett författningsförslag som ger ett särskilt investeringsutrymme till nätföretag som har outnyttjade underskott.

Riksdagen antog regeringens förslag den 19 februari 2020 (bet. 2019/20:NU9 punkt 1, rskr. 2019/20:167). Lagändringen trädde i kraft den 1 april 2020. I ett tillkännagivande uppmanade riksdagen regeringen att återkomma med det aviserade författningsförslaget senast i september 2020 (bet. 2019/20:NU9 punkt 2, rskr. 2019/20:167).

Frågan om en särskild ordning för att hantera underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 behandlas i en promemoria som tagits fram i Regeringskansliet. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Förslaget har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissvaren och en sammanställning av svaren finns tillgängliga i Infrastrukturdepartementet (dnr I2020/00462/E).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 20 augusti 2020 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådet lämnade förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. I förhållande till lagrådsremissen har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Underskott i förhållande till elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012–2015

I 5 kap. ellagen finns bestämmelser om intäktsram för nätverksamhet. Bestämmelserna innebär att nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen) ska göra en förhandsprövning av elnätsföretagens intäkter från nätverksamheten. Förhandsprövningen innebär att de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare (ett nätföretag) högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod ska rymmas inom en intäktsram. Intäkterna består främst av nätavgifter. Tillsynsperioden är normalt fyra år.

Bestämmelserna fick sin nuvarande lydelse sedan riksdagen antagit regeringens förslag i propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

Den ändring i ellagen som trädde i kraft den 1 april 2020 innebär att nätföretag som har ett underskott från tillsynsperioden 2012–2015 inte kan

5 Särskilda drivkrafter för investeringar i elnätet

Regeringens förslag: En lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska införas för att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Nätkoncessionshavare som har s.k. outnyttjade underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 ska få möjlighet att utnyttja underskotten.

Lagen ska tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Lokalkraft Sverige* anser att begränsningen till att investeringsutrymmet bara får användas till investeringar under åren 2020–2027 är för långtgående. *Statens energimyndighet* är positiv till syftet med förslaget men kan se att ett antal villkor måste uppfyllas. *Bostadsrätterna*, *Energimarknadsinspektionen*, *Fastighetsägarna Sverige*, *HSB Riksförbund*, *Hyresgästföreningen*, *Konkurrensverket*, *Lantbrukarnas Riksförbund*, *Skogen*, *Kemin*, *Gruvorna och Stålet (SKGS)*, *Svenska Elnätsupproret*, *Sveriges Allmännyttan*, *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO)*, *Umeå universitet*, *Villaägarnas Riksförbund*, en privatperson och *Riksbyggen* avstyrker förslaget. Invändningar som framförs är bl.a. att förhandsregleringen av nätavgifterna redan är utformad så att nätföretagen får avkastning på nyttiga investeringar och att förslaget inte är förenligt med en förutsägbar elnätsreglering.

Skälen för regeringens förslag

Incitament att investera i ett robust elsystem

Sverige behöver ett robust elsystem, som ger svenska företag möjlighet att växa och ger elnätskunderna rimliga avgifter. Därför pågår ett ständigt arbete för att förbättra elmarknadens funktion, bl.a. genom att hantera flaskhalsar i elnätet och se till att det finns tillräckligt med lokal effekt. En ökad elektrifiering av samhället är en viktig komponent i omställningen till nettonollutsläpp i transportsektorn och industrin. Investeringar i ökad kapacitet är motiverade bl.a. av behovet att kunna klara av framtida effekthöjningar. Investeringar i elnäten kan dessutom bidra till att Sverige uppnår den energipolitiska målsättningen att elproduktionen ska vara 100 procent förnybar 2040.

Det finns alltså ett stort behov av investeringar. Några remissinstanser framhåller att förhandsregleringen av nätavgifterna är utformad så att nätföretagen får avkastning på nyttiga investeringar. Regeringen bedömer emellertid att det är motiverat att under en begränsad tid skapa ytterligare

incitament att investera i nya ledningar och ny teknik för att öka effekten i elnäten.

Enligt *SKGS* beror den kapacitetsbrist som förslaget är tänkt att åtgärda främst på kapacitetsbrist i transmissionsnätet, som Affärsverket svenska kraftnät ansvarar för. Investeringar behövs emellertid enligt regeringens bedömning även på lokal- och regionnätetsnivå.

Möjlighet att utnyttja s.k. outnyttjade underskott

Ett stort antal nätföretag har ett s.k. outnyttjat underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015. En möjlighet att använda underskottet kan vara ett alternativ till att finansiera investeringar genom lån eller tillskott från ägare. Finansiering blir då billigare för företaget. En möjlighet att utnyttja underskottet i förening med krav på investeringar kan alltså skapa de ytterligare incitament som nämns ovan.

Några remissinstanser har invändningar mot att förslaget gör det möjligt för nätföretagen att använda outnyttjade underskott och ifrågasätter bl.a. om detta är förenligt med en förutsägbar elnätsreglering. *Villaägarnas Riksförbund* och en privatperson anser att de outnyttjade underskotten grundar sig på att regleringsmodellen för tillsynsperioden 2012–2015 baserades på felaktiga premisser när det gällde beräkningen av kapitalkostnader.

Som regeringen konstaterar i propositionen Underskott i förhållande till elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012–2015 (prop. 2019/20:53) kan förhållandena när det gäller nätföretag som har ett outnyttjat underskott anses vara så speciella att det finns skäl att överväga en särskild ordning för att hantera underskottet (s. 10). Att regelverket har ändrats när det gäller beräkningen av kapitalkostnader föranleder inte någon annan bedömning.

Det sagda innebär inte att regeringen ser skäl att överge de ursprungliga intentionerna bakom bestämmelserna om avvikelser från intäktsramen. Om nätföretagen får möjlighet att utnyttja underskott som är hänförliga till tillsynsperioden 2012–2015, bör möjligheten vara knuten till villkor om att intäkterna ska användas till de investeringar i elnäten som krävs för att möta växande behov när det gäller kapacitet, leveranssäkerhet och efterfrågeflexibilitet.

Regeringen föreslår alltså att de nätföretag som har s.k. outnyttjade underskott ska få möjlighet att utnyttja underskotten. När det gäller den närmare utformningen av incitamenten att investera i näten finns överväganden och förslag i avsnitt 7.2.

Intäkterna bör användas till investeringar under 2020–2027

En förutsättning för att utnyttja ett outnyttjat underskott bör vara att intäkterna används till investeringar under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. De berörda nätföretagen får på så sätt särskilda drivkrafter att förstärka och utveckla sina nät, eftersom finansieringen av investeringarna underlättas och investeringarna måste göras under en begränsad tid. Att nätföretagen får två tillsynsperioder på sig innebär dessutom att det finns incitament till större och mer komplicerade projekt, som tar tid att förbereda och genomföra, och att risken för onödiga eller onödigt dyra investeringar i elnätet minskar.

Nätföretag med utnyttjade underskott är dels företag vars intäktsram beräknas enligt övergångsbestämmelserna till lagen (2018:1448) om ändring i ellagen (1997:857) när de nya bestämmelserna om underskott i förhållande till intäktsramen tillämpas för första gången efter utgången av tillsynsperioden 2016–2019, dels företag som under den tillsynsperioden haft rätt att uppbära ett sådant belopp som avses i 5 kap. 29 § ellagen. Sådana nätföretag bör därför ges ett särskilt investeringsutrymme, om de inte har haft möjlighet att utnyttja hela underskottet under tillsynsperioden 2016–2019.

En särskild lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Det särskilda investeringsutrymmet ska alltså vara knutet till investeringar som görs under en begränsad tid. Förslaget har dessutom tillkommit som en speciallösning för att hantera utnyttjade underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015. Det är därför lämpligt att regleringen införs i en lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet snarare än genom ändringar i ellagen.

Som framgår ovan bör lagen gälla investeringar som görs under 2020–2027. Det är dock svårt att i förväg avgöra hur länge lagens bestämmelser kommer att behöva tillämpas med hänsyn till bl.a. att det särskilda investeringsutrymmet har betydelse för tillämpningen av 5 kap. ellagen (se särskilt avsnitt 7.1 och 7.3). Lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet bör alltså gälla tills vidare.

6 Särskilt investeringsutrymme

6.1 Elnätsföretag som har särskilt investeringsutrymme

Regeringens förslag: Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet och tillsynsperiod, om

– intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har ökats med tillämpning av äldre bestämmelser om avvikelser från intäktsramen eller nätkoncessionshavaren under den tillsynsperioden fått uppbära ett belopp från nätverksamheten enligt gällande bestämmelser om underskott i förhållande till intäktsramen, och

– nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätmyndigheten kan ha beslutat.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorians förslag tas det inte hänsyn till att Energimarknadsinspektionen i vissa fall kan tillämpa nya bestämmelser när det gäller underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter. *Energiföretagen Sverige* och *Vattenfall Eldistribu-*

tion AB påpekar att bestämmelsen bör formuleras om för att hantera situationen att ett nätföretag får sitt tilläggsbeslut för 2016–2019 efter det att de gällande bestämmelserna har trätt i kraft.

Skälen för regeringens förslag: För att ett nätföretag med ett s.k. outnyttjat underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 ska få möjlighet att utnyttja underskottet bör Energimarknadsinspektionen besluta om ett särskilt investeringsutrymme för företaget.

Ett nätföretag kan ha ett s.k. outnyttjat underskott om företagets intäktsram för tillsynsperioden 2016–2019 har ökats med tillämpning av äldre bestämmelser om avvikelser från intäktsramen eller om Energimarknadsinspektionen har beslutat att företaget under den tillsynsperioden fått uppbära ett belopp enligt 5 kap. 29 § ellagen i dess lydelse från och med den 1 januari 2019. Den sistnämnda situationen uppkommer i fall där det inte finns förutsättningar att besluta om hanteringen av underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 förrän efter utgången av 2018.

För att ett nätföretag ska ha ett outnyttjat underskott krävs dessutom att företaget inte haft möjlighet att utnyttja hela underskottet under tillsynsperioden 2016–2019. Intäkterna har alltså varit mindre än intäktsramen för perioden eller summan av intäktsramen och det belopp som beslutats enligt 5 kap. 29 § första stycket ellagen.

Ett nätföretags samlade nätverksamhet kan omfattas av flera intäktsramar, exempelvis om företaget har både regionledningar och lokalnät. Det särskilda investeringsutrymmet är ett komplement till intäktsramen. Om nätföretaget har flera intäktsramar, bör det alltså bestämmas ett särskilt investeringsutrymme för den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram (redovisningsenhet). Dessutom bör det särskilda investeringsutrymmet bestämmas för en tillsynsperiod. Som en följd av det som anges i avsnitt 5 bör Energimarknadsinspektionen bestämma särskilda investeringsutrymmen för tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

6.2 Ansökan om särskilt investeringsutrymme

Regeringens förslag: En ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in till nätmyndigheten före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Om det hos nätmyndigheten eller allmän förvaltningsdomstol pågår en prövning i fråga om tillämpningen av bestämmelserna om underskott i förhållande till intäktsramen när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019, ska en ansökan, som gäller särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023, inte få prövas i sak innan ärendet eller målet har avgjorts och avgörandet har fått laga kraft.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt promemorians förslag är det en förutsättning för att Energimarknadsinspektionen ska bifalla en ansökan om särskilt investeringsutrymme att ett beslut i fråga om underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har fått laga kraft.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter. *Energiföretagen Sverige* anser att det bör övervägas

om det inte redan av lagtexten bör framgå att något specifikt belopp inte behöver anges. *Förvaltningsrätten i Linköping* och *Sveriges Elkraftentreprenörer* anser att det bör anges inom vilken tid Energimarknadsinspektionen ska fatta beslut. Energiföretagen Sverige och *E.ON Sverige AB* anser att det behöver säkerställas att Energimarknadsinspektionen fattar beslut om särskilt investeringsutrymme även i en situation där det inte finns anledning att fatta något beslut i fråga om avvikelser från intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019. *Kammarrätten i Jönköping* anser att ett tillägg kan behövas om att ansökan kan göras även innan beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen har fått laga kraft.

Skälen för regeringens förslag: Rätten att få ett särskilt investeringsutrymme ska omfatta alla nätföretag med ett s.k. utnyttjat underskott (avsnitt 5). Det kan emellertid finnas nätföretag som inte har något intresse av ett särskilt investeringsutrymme med hänsyn till att det saknas förutsättningar för att genomföra sådana investeringar som krävs för att utnyttja utrymmet (jfr avsnitt 7). När det gäller ett sådant nätföretag är ett beslut om särskilt investeringsutrymme förenat med onödiga administrativa kostnader för såväl företaget som Energimarknadsinspektionen. För att undvika sådana merkostnader bör Energimarknadsinspektionen besluta om särskilt investeringsutrymme endast efter ansökan av nätföretaget. Ett ansökningskrav kan inte taget för sig antas vara förenat med några stora tillkommande kostnader. En ansökan kan i huvudsak ha formen av en anmälan att nätföretaget vill ha ett särskilt investeringsutrymme. I den utsträckning det behövs närmare föreskrifter om ansökans utformning finns möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela verkställighetsföreskrifter.

Ett nätföretag som vill ha ett särskilt investeringsutrymme kan i normalfallet antas ansöka om detta så snart det finns förutsättningar för ett beslut. Det bör dock finnas en borte gräns för när en ansökan kan lämnas in. Det är lämpligt att en ansökan prövas endast om den ges in till Energimarknadsinspektionen före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Enligt förvaltningslagen (2017:900) ska ett ärende hos en förvaltningsmyndighet handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § första stycket). Regeringen bedömer att det inte är nödvändigt att införa särskilda bestämmelser om tidsramar för Energimarknadsinspektionens prövning av en ansökan om särskilt investeringsutrymme.

Nätföretagen bör på ett tidigt stadium känna till hur stort det särskilda investeringsutrymmet är. Det går dock inte att utesluta att det vid utgången av 2023 pågår en prövning hos Energimarknadsinspektionen eller allmän förvaltningsdomstol i fråga om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen när det gäller intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019. Så länge prövningen pågår bör Energimarknadsinspektionen inte bestämma något särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023, eftersom det inte bör finnas parallella processer i dessa frågor. Det bör dock vara möjligt för nätföretaget att ge in en ansökan även i den situationen. Energimarknadsinspektionen bör då vänta med att avgöra ärendet i sak till dess att målet eller ärendet om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen har avgjorts och avgörandet har fått laga kraft.

6.3 Beräkningen av det särskilda investeringsutrymmet

Regeringens förslag: Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 ska motsvara intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren fått uppbära under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut enligt ellagens bestämmelser om underskott i förhållande till intäktsramen, med avdrag för

- nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under den tillsynsperioden, och

- belopp som nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden 2020–2023 får uppbära från nätverksamheten enligt ett beslut enligt bestämmelserna om underskott i förhållande till intäktsramen.

Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för investeringsbelopp som har ökat intäktsramen för den perioden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur ett särskilt investeringsutrymme ska beräknas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorians förslag tas det inte hänsyn till att Energimarknadsinspektionen i vissa fall kan tillämpa nya bestämmelser när det gäller underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter. *Energiföretagen Sverige* anser att det är viktigt att ett underskott enligt 5 kap. 29 § ellagen fortfarande kan tillgodoräknas nätföretaget och inte kvittas bort mot investeringsutrymmet. *Elinorr* anser att investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska beräknas utifrån samma metodik som tillämpas för tillsynsperioden 2020–2023, så att underskottet från 2012–2015 reduceras med de verkliga intäkter som nätföretaget utnyttjat och inte det beräknade beloppet.

Skälen för regeringens förslag

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023

Det särskilda investeringsutrymmet ska motsvara det s.k. outnyttjade underskottet i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015.

Underskottet kan redan, med tillämpning av äldre bestämmelser, ha ökat intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019. Enligt punkt 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (2018:1448) om ändring i ellagen (1997:857) ska Energimarknadsinspektionen emellertid inte beakta den ökningen vid tillämpningen av de nya bestämmelserna i 5 kap. 29 § ellagen om underskott i förhållande till intäktsramen när det gäller tillsynsperioden 2016–2019 (jfr prop. 2019/20:53). Nätföretaget kompenseras alltså inte för det outnyttjade underskottet i det sammanhanget.

Som framgår ovan kan nätföretaget även ha ett outnyttjat underskott om Energimarknadsinspektionen har beslutat att företaget under tillsynsperio-

den 2016–2019 fått uppbära ett belopp enligt 5 kap. 29 § ellagen i dess lydelse från och med den 1 januari 2019 (avsnitt 6.1). Underskottet har då inte ökat intäktsramen för den tillsynsperioden. Regleringen i ellagen tillåter inte att ett outnyttjat belopp följer med till tillsynsperioden 2020–2023.

Efter utgången av tillsynsperioden 2016–2019 motsvarar det outnyttjade underskottet alltså intäktsramen för perioden tillsammans med det belopp som nätföretaget fått uppbära enligt 5 kap. 29 § ellagen, om Energimarknadsinspektionen har beslutat om ett sådant belopp, med avdrag för det som kommit nätföretaget till godo i form av antingen intäkter från nätverksamheten eller ett belopp som företaget efter beslut av Energimarknadsinspektionen får uppbära under tillsynsperioden 2020–2023. Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 ska därför bestämmas så att det motsvarar den differensen.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027

Sedan intäktsramen bestämts slutligt för tillsynsperioden 2020–2023 kommer ett eventuellt kvarvarande outnyttjat underskott från tillsynsperioden 2012–2015 att motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för det investeringsbelopp som har ökat intäktsramen enligt det förslag som redovisas i avsnitt 7.1. Som utvecklas i det avsnittet är det genom den ökningen av intäktsramen som nätföretaget får möjlighet att utnyttja det outnyttjade underskottet. Det särskilda investeringsutrymme som Energimarknadsinspektionen ska bestämma för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det kvarvarande underskottet.

Energiföretagen Sverige anser att förslaget är rimligt förutsatt att det samtidigt är möjligt för nätföretagen att tillgodogöra sig ett belopp enligt 5 kap. 29 § ellagen. Överväganden och förslag i den frågan finns i avsnitt 7.3. Den ordning som *Elinorr* föreslår är inte förenlig med principen att utnyttjandet av det särskilda investeringsutrymmet ska vara knutet till investeringar i nätverksamheten.

Ytterligare föreskrifter

För att Energimarknadsinspektionen ska kunna beräkna ett särskilt investeringsutrymme som motsvarar det outnyttjade underskottet krävs att hänsyn tas till bl.a. förändringar i prisläget. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför ha möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om hur det särskilda investeringsutrymmet ska beräknas.

7 Investeringsbelopp

7.1 Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp

Regeringens förslag: Om en nätkoncessionshavare har ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet, ska nätmyndigheten vid omprövning av intäktsramen efter tillsynsperioden öka ramen med ett särskilt belopp (investeringsbelopp) för tillsynsperioden efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Ökningen av intäktsramen ska inte få vara större än

- det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden, eller
- nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

En ansökan om ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp ska ges in till nätmyndigheten inom tre månader efter utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Enligt promemorians förslag ska ökningen av intäktsramen inte få vara större än nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten med avdrag för anslutningsavgifter. Promemorian innehåller inget förslag när det gäller ansökningstiden.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter. *Energi-företagen Sverige*, *E.ON Sverige AB* och *Vattenfall Eldistribution AB* anser att begränsningen till nätföretagets investeringar i redovisningsenheten bör utgå. *Göteborg Energi AB* anser att det är bättre att nätföretagen i samband med slutrapporteringen för tillsynsperioden 2020–2023 får möjlighet att ansöka om vilket investeringsbelopp som önskas. *Energimarknadsinspektionen* anser att det bör skrivas in i lagen att ansökan efter tillsynsperioden ska ges in senast den 31 mars och att det av ansökan bör framgå vilken procentuell fördelning mellan olika redovisningsenheter som nätföretaget vill ska ske.

Skälen för regeringens förslag

Ett särskilt investeringsbelopp

Syftet med det särskilda investeringsutrymmet är att de nätföretag som har s.k. outnyttjade underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 ska få möjlighet att utnyttja underskotten under förutsättning att intäkterna används till investeringar (avsnitt 5). Frågan är då hur nätföretaget ska tillgodoräknas investeringarna.

Utan den övergångsbestämmelse som riksdagen har antagit i enlighet med regeringens förslag i propositionen Underskott i förhållande till elnätsföretagens intäktsramor för tillsynsperioden 2012–2015 (prop. 2019/20:53) skulle ett outnyttjat underskott ”rullas över” till tillsynsperioden 2020–2023, dvs. underskottet skulle göra det möjligt för nätföretaget att ha högre intäkter under den senare tillsynsperioden.

Mot denna bakgrund är det lämpligt att ett nätföretag, som har ett särskilt investeringsutrymme, får tillgodoräkna sig ett särskilt investeringsbelopp,

som ökar intäktsramen för den tillsynsperiod under vilken investeringarna görs. En konsekvens av detta blir att företaget kan öka sina intäkter även under en efterföljande tillsynsperiod (se närmare avsnitt 7.3).

Gränser för ökningen av intäktsramen

Som utvecklas nedan bör de samlade investeringsbelopp som kommer ett nätföretag till godo beräknas i ett sammanhang och på företagsnivå (avsnitt 7.2). Investeringsbeloppen ska sedan fördelas på de enskilda redovisningsenheterna. Frågan är då vilka begränsningar som bör gälla för ökningen av intäktsramen.

Den grundläggande begränsningen för hur stor ökningen av intäktsramen kan bli är det särskilda investeringsutrymme som har beslutats för redovisningsenheten och tillsynsperioden. Dessutom bör ökningen vara knuten till investeringar som har varit till nytta för de berörda nätkunderna. Den bör alltså inte få vara större än nätföretagets investeringar i redovisningsenheten. Som *Energiföretagen Sverige* påpekar skulle detta i princip kunna medföra att de samlade investeringsbeloppen inte fullt ut kan fördelas mellan redovisningsenheterna. Regeringen anser dock inte att detta är tillräckliga skäl för att tillåta en ökning av intäktsramen som är större än investeringarna.

Förfarandet för att öka intäktsramen

Energimarknadsinspektionen ska ompröva intäktsramen efter tillsynsperiodens slut, om det finns skäl att anta att ramen ska vara större eller mindre med hänsyn till förhållanden som blivit kända efter det att den bestämdes (5 kap. 22 § första stycket ellagen). Frågan om huruvida intäktsramen ska ökas med ett investeringsbelopp bör prövas i det sammanhanget. För att det ska anses finnas skäl att ompröva intäktsramen bör det vara tillräckligt att nätföretaget ansöker om en ökning med investeringsbeloppet.

Göteborg Energi AB pekar på att om nätföretag med stora reinvesteringar utnyttjar hela det särskilda investeringsutrymmet under tillsynsperioden 2020–2023, innebär förslaget att intäktsramen höjs även om företaget inte har för avsikt att utnyttja ramen. Som utvecklas nedan kommer emellertid ett nätföretag att kunna utnyttja en höjning av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 även under de två följande tillsynsperioderna (avsnitt 7.3). Mot den bakgrunden uppfattar regeringen inte att det behöver få några särskilda negativa konsekvenser för nätföretaget eller kunderna, om investeringsbeloppet för tillsynsperioden 2020–2023 är så stort att det inte finns något särskilt investeringsutrymme kvar för tillsynsperioden 2024–2027.

Ansökan om ökning av intäktsramen

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om när en ansökan om ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp ska ges in till Energimarknadsinspektionen. Med hänsyn till att lagförslaget innehåller en reglering i fråga om när en ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in (avsnitt 6.2) anser dock regeringen att det är lämpligt att i lagen ange en tidsfrist även när det gäller en ansökan om ökning av intäktsramen.

Enligt Energimarknadsinspektionens föreskrifter ska ett nätföretag senast tre månader efter tillsynsperiodens slut redovisa uppgifter som behövs för en omprövning enligt 5 kap. 22 § ellagen (EIFS 2019:1). Det är lämpligt att det i lagen anges att en ansökan om ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp ska ges in till Energimarknadsinspektionen inom samma tid.

I den utsträckning det behövs närmare föreskrifter om ansökans innehåll är det lämpligt att regeringen eller Energimarknadsinspektionen meddelar verkställighetsföreskrifter.

7.2 Beräkningen av investeringsbelopp

Regeringens förslag: En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska beräknas så att beloppen motsvarar 75 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

- en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och
- anslutningsavgifter.

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna. Beloppen ska fördelas på det sätt som nätkoncessionshavaren anger, i den utsträckning en sådan fördelning är förenlig med de gränser som finns för att öka intäktsramen för en redovisningsenhet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur ett investeringsbelopp ska beräknas.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter.

Energimarknadsinspektionen, Konkurrensverket, SKGS, Umeå universitet, Villaägarnas Riksförbund och en privatperson anser att kriterierna för att kunna få ta del av investeringsbeloppet är så låga att investeringarna kommer att rymmas inom nätföretagens nuvarande investeringsnivå. Energimarknadsinspektionen, Konkurrensverket och en privatperson anser att gränsen på minst en procent av kapitalbasen bör höjas. *Svenska Elnätsupproret* och en privatperson pekar på att 2,5 procent är normal förnyelse-takt vid 40 års avskrivningstid. Konkurrensverket, *E.ON Sverige AB, Vattenfall Eldistribution AB* och en privatperson anser att det måste preciseras vad som innefattas i begreppet kapitalbas.

Energiföretagen Sverige och *Vattenfall Eldistribution AB* anser att det bör tydligare anges vilka anslutningsavgifter som avses. *E.ON Sverige AB* anför att någon nedsättning till följd av anslutningsavgifter inte bör göras.

Energimarknadsinspektionen anser att det är rimligt att utgå från en nettoskuldssättningsgrad på cirka 50 procent i samband med bedömningen av hur stor del av investeringarna som görs med eget kapital.

Affärsverket svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen, SKGS och en privatperson anser att beräkningen av ett investeringsbelopp bör utgå från nätföretagets enskilda redovisningsenhet. Konkurrensverket anser att ytterligare intäktsramar enbart ska få utnyttjas för investeringar i den re-

dovisningsenhet som har genererat utrymme. Energiföretagen Sverige anför att det behöver klargöras hur fördelningen av de samlade investeringsbeloppen ska göras på respektive enhet. E.ON Sverige AB anser att det råder viss otydlighet kring i vilken ansökan som nätföretag med flera redovisningsenheter ska meddela fördelning av investeringsbeloppen.

Lantbrukarnas Riksförbund och SKGS pekar på att förslaget inte innehåller någon begränsning till investeringar som faktiskt skulle avhjälpa någon kapacitetsbrist. *Sveriges advokatsamfund* anför att det bör klargöras ytterligare vilka typer av investeringar som berättigar till särskilt investeringsutrymme. En privatperson anser att förslaget bör riktas tydligare mot att överrullade medel används för kapacitetsökande nätförstärkningar. *Statens energimyndighet* anser att sådana krav bör övervägas.

Skälen för regeringens förslag

Vissa grundinvesteringar bör inte ingå i investeringsbeloppen

Nätföretagen är skyldiga att upprätthålla elnätens standard, vilket kräver kontinuerliga ny- och återinvesteringar i nätverksamheten. En utgångspunkt för regeringens förslag är att sådana grundinvesteringar inte ska finansieras genom det särskilda investeringsutrymme.

Anslutningsavgifter

Ett nätföretag är skyldigt att på skäliga villkor ansluta en anläggning till elnätet (3 kap. 6 och 7 §§ ellagen). Anslutningsavgiften ska i normalfallet utformas så att nätföretagets skäliga kostnader för anslutningen täcks (4 kap. 9 a § ellagen). Den som önskar ansluta sig ska stå för de direkta merkostnader som anslutningen orsakar nätföretaget, dvs. betala den kundspecifika kostnaden för anslutningen. Kostnader som inte är kundspecifika får finansieras på annat sätt, t.ex. genom överföringsavgifterna, och på så sätt slås ut på övriga kunder.

Ökningen av intäktsramen med ett investeringsbelopp bör i princip gälla nätföretagets möjlighet att ta ut överföringsavgifter för att täcka kostnader för sådana investeringar som gagnar kunderna som kollektiv. De kundspecifika åtgärder som krävs för att ansluta en anläggning till elnätet måste dessutom förutsättas vara sådana investeringar som genomförs utan att nätföretaget behöver särskilda incitament. Det är därför rimligt att göra ett avdrag för avgifter som nätföretaget tar ut för att täcka den kundspecifika kostnaden för en anslutning.

Några remissinstanser anser att det behöver preciseras hur anslutningsavgifterna ska beräknas. Detta kan vid behov regleras i förordning eller myndighetsföreskrifter (se nedan).

Investeringar som överstiger en procent av kapitalbasen

För att grundinvesteringarna inte ska finansieras genom det särskilda investeringsutrymme bör det finnas ett gränsvärde för vilka investeringar som ska läggas till grund för beräkningen av investeringsbelopp.

Några remissinstanser anser att gränsvärdet bör vara högre än enligt förslaget med hänvisning till hur mycket nätföretagen redan investerar. *Svenska Elnätupproret* och en privatperson pekar på att 2,5 procent är normal förnysetakt vid 40 års avskrivningstid. Investeringsgraden varierar

rar dock mellan åren och är inte jämn över en längre period. En hög andel av de investeringar som görs är dessutom anslutningsledningarna för exempelvis vindkraftsparkerna. Som redan framgått ska anslutningsavgifterna dras av från de investeringar som får ingå i investeringsbeloppet. Gränsvärdet bör inte heller sättas så högt att det finns en risk för att de önskvärda investeringarna inte kommer till stånd. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att investeringar som motsvarar en procent av kapitalbasen inte ska ingå i underlaget för investeringsbeloppet enligt den nya lagen.

Med kapitalbasen avses det kapital som krävs för att bedriva nätverksamheten (5 kap. 1 § andra stycket ellagen). Några remissinstanser efterlyser en precisering av vad som ska förstås med kapitalbasen i samband med beräkningen av investeringsbelopp. Det kan vara motiverat att meddela föreskrifter i frågan på en lägre normnivå än lag (se nedan).

Behövs ytterligare styrning?

Mot bakgrund av vad några remissinstanser anför finns skäl att beröra frågan om det finns anledning att utforma regleringen så att det tydligare anges vilken typ av investeringar som ska ingå i investeringsbeloppet eller var investeringarna ska göras.

Ökade investeringar i elnäten är nödvändiga för att t.ex. åtgärda effektabrister, och det gäller i olika hög grad över hela landet och på alla nät-nivåer. Nätföretagen ska bygga de ledningar och göra de återinvesteringar som behövs. Förslaget skapar förbättrade incitament för företagen att tidigare lägga sådana åtgärder. Avdraget för anslutningsavgifter innebär att investeringar som endast syftar till att ansluta specifika anläggningar till elnätet undantas. De allmänna krav som ställs på nätföretagen genom ellagstiftningen, liksom de särskilda krav som följer av regleringen av intäkterna från nätverksamhet, innebär att nätföretagen har incitament att inte göra onödiga investeringar. Regeringen bedömer därför att det inte är motiverat med någon ytterligare styrning när det gäller vilken typ av investeringar som ska omfattas av regleringen.

Investeringar som görs med eget kapital

Ett nätföretag kan välja mellan att låna kapital till investeringar och att använda eget kapital. Investeringsbeloppen bör i huvudsak svara mot investeringar som ett nätföretag finansierar genom lån.

Av nätföretagens årsredovisningar framgår att fördelningen mellan lånat kapital och eget kapital för att finansiera investeringar är ca 70 procent lånat kapital och ca 30 procent eget kapital. Fördelningen kan användas som utgångspunkt för ett gränsvärde för investeringar som ska ingå i investeringsbeloppen sedan avdrag gjorts som motsvarar en procent av kapitalbasen och investeringar som har finansierats genom anslutningsavgifter.

Energimarknadsinspektionen anser att marknadsvärden på ett bättre sätt speglar ett nätföretags värde för eget och lånat kapital än bokförda värden. Eftersom inget nätföretag i Sverige är noterat, finns ingen marknadsvärdering att utgå ifrån, men *Energimarknadsinspektionen* har med stöd av en analys av jämförbara företag beräknat en nettoskuld-sättningsgrad om ca 50 procent när den fastställt intäktsramarna för tillsynsperioden 2020–2023.

Det finns alltså inte något givet svar på vad som är en rimlig nettoskuld-sättningsgrad. Den intresseavvägning som ska göras i lagstiftningsärendet

är inte identisk med sådana överväganden som Energimarknadsinspektionen måste göra när den fastställer intäktsramar. Till detta kommer att det är osäkert om den aktuella fördelningen kommer att vara densamma under en längre tid och att regleringen ska möjliggöra nya investeringar. Mot denna bakgrund bör gränsvärdet innebära att investeringsbeloppen ska motsvara 75 procent av de aktuella investeringarna.

Investeringsbeloppen bör bestämmas på företagsnivå

Det särskilda investeringsutrymmet ska bestämmas för en redovisningsenhet (avsnitt 6.1). Investeringsbeloppen kan dock bestämmas på annat sätt.

Att beräkna ett särskilt investeringsbelopp för en redovisningsenhet kan få oönskade konsekvenser för ett nätföretag som har flera intäktsramar. Investeringar ska ingå i investeringsbeloppen endast till den del de överstiger ett belopp som motsvarar en procent av kapitalbasen. Det skulle därför bli mindre intressant för nätföretaget att investera i en redovisningsenhet med en stor kapitalbas, oavsett vilket behov av investeringar som finns i enheten. Tröskeln för att utnyttja det särskilda investeringsutrymmet blir mindre om enprocentskravet gäller den samlade kapitalbasen för nätföretagets redovisningsenheter. Företaget behöver i så fall inte ta särskild hänsyn till hur stor kapitalbasen är i en enskild redovisningsenhet.

Några remissinstanser uttrycker farhågor för att en beräkning på företagsnivå ska medföra att kunder i en redovisningsenhet får betala för investeringar som genomförs någon annanstans och att det blir mindre förutsägbart hur stora avgifterna blir under en period. Som framgår ovan kommer emellertid ett nätföretag inte att ha möjlighet att fördela de samlade investeringsbeloppen på ett godtyckligt sätt (avsnitt 7.1). En ökning av intäktsramen kommer alltid att svara mot investeringar som har gjorts i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

Investeringsbeloppen bör alltså beräknas samlat för företagets samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme innan beloppen fördelas mellan redovisningsenheterna.

Fördelning mellan redovisningsenheter

Det finns inte skäl att närmare reglera hur ett nätföretags samlade investeringsbelopp ska fördelas mellan redovisningsenheterna. Det bör i stället vara upp till nätföretaget att ange till vilken del investeringsbeloppen ska öka intäktsramen för en viss redovisningsenhet. Energimarknadsinspektionen bör alltså fördela investeringsbeloppen i enlighet med de grunder som nätföretaget anger. Fördelningen måste dock vara förenlig med det som sägs närmast ovan om gränserna för ökningen av intäktsramen för en enskild redovisningsenhet. Ett nätföretag kan normalt antas ha goda förutsättningar att avgöra vilket utrymme som finns för att öka intäktsramen för en redovisningsenhet med ett investeringsbelopp.

Ytterligare föreskrifter

För att Energimarknadsinspektionen ska kunna beräkna ett investeringsbelopp måste nätföretagets investeringskostnader beräknas. Detta kan förutsätta bl.a. att utgifterna periodiseras och att hänsyn tas till förändringar i prisläget. Dessutom måste kapitalbasen värderas. Det kan finnas behov av föreskrifter i sådana frågor. Regeringen eller den myndighet som rege-

Prop. 2020/21:12 ringen bestämmer bör därför ha möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om hur ett investeringsbelopp ska beräknas.

7.3 Avräkningsordningen

Regeringens förslag: När det gäller en nätverksamhet som i fråga om tillsynsperioden 2020–2023 har ett särskilt investeringsutrymme, ska ellagen inte tillämpas i fråga om ett underskott i förhållande till intäktsramen för den tillsynsperioden eller vid avstämning mot intäktsramen.

Om de samlade intäkterna från en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme under tillsynsperioden 2020–2023 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren kan ha fått uppbära under tillsynsperioden enligt ett beslut enligt ellagens bestämmelser om underskott i förhållande till intäktsramen, ska nätmyndigheten besluta att intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027 ska ökas med ett belopp som motsvarar underskottet.

Promemorian innehåller inte något motsvarande förslag.

Remissinstanserna: *Energimarknadsinspektionen* anför att det är oklart hur kundernas nättariffer kommer att påverkas för tillsynsperioder efter 2027 och i vilken ordning ett outnyttjat intäktutrymme från tidigare tillsynsperioder ska avräknas i samband med avstämning efter tillsynsperioden. *Energiföretagen Sverige*, *E.ON Sverige AB* och *Lokalkraft Sverige* anser att det finns ett behov av att förtydliga hur ett särskilt investeringsutrymme och ett belopp som får tas ut utöver intäktsramen på grund av beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen avseende underskott från tillsynsperioden 2016–2019 förhåller sig till varandra. Övriga remissinstanser berör inte frågan.

Skälen för regeringens förslag

Investeringsbeloppet bör inte kvittas mot ett underskott i förhållande till intäktsramen för 2016–2019

Flera remissinstanser tar upp avräkningsordningen, dvs. i vilken ordning ett nätföretag ska tillgodoräknas investeringsbeloppet och ett sådant belopp som Energimarknadsinspektionen beslutat enligt 5 kap. 29 § första stycket ellagen med anledning av att intäkterna från nätverksamheten under en tillsynsperiod varit mindre än intäktsramen. Så som promemorians förslag är utformat får frågan lösas med tillämpning av 5 kap. 29 § andra stycket ellagen.

Utan en särskild reglering kan en situation uppkomma där ett nätföretag inte får möjlighet att utnyttja ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 på det sätt som anges i avsnitt 5. Det blir fallet om nätföretaget har tillerkänts ett särskilt belopp enligt 5 kap. 29 § första stycket ellagen med anledning av ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 och intäkterna för tillsynsperioden 2020–2023 inte överstiger intäktsramen för den sistnämnda tillsynsperioden eller i vart fall är mindre än summan av intäktsramen och det särskilda beloppet. Som remissinstanserna påpekar finns ett behov av att förtydliga regleringen i denna del jämfört med promemorias förslag för att det särskilda investeringsutrymmet ska fungera som avsett.

Regleringen kan förtydligas genom att det införs särskilda bestämmelser om hanteringen av underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 när det gäller redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme. I stället för att tillämpa 5 kap. 29 § ellagen bör Energi marknadsinspektionen besluta om en ökning av intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027. För att göra det möjligt att ”rulla över” ett kvarvarande underskott från tillsynsperioden 2016–2019 bör ökningen motsvara ett underskott i förhållande till intäktsramen, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätföretaget haft rätt att uppbära enligt 5 kap. 29 § ellagen.

Regeringens förslag innebär inte någon särreglering när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027. Ett sådant underskott ska hanteras enligt 5 kap. 29 § ellagen, vilket innebär att ett nätföretag inte kommer att kunna utnyttja ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 efter utgången av tillsynsperioden 2028–2031.

8 Överlåtelse av nätkoncession och ändring av koncessionsgränser

Regeringens förslag: Om en nätkoncessionshavare överlåter en redovisningsenhet, ska det särskilda investeringsutrymme som gäller för enheten fortsätta att gälla efter överlåtelsen och den nya nätkoncessionshavaren träda i överlåtarens ställe.

Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet, trots att förutsättningar inte finns enligt det förslag som redovisas i avsnitt 6.1, om

– redovisningsenhetens kapitalbas under tillsynsperioden 2020–2023 har ökats genom ett förvärv av en nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område, och

– ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 har beslutats för den redovisningsenhet vars kapitalbas har minskats som en följd av förvärvet eller gränsändringen.

I fråga om en redovisningsenhet som berörs av ett beslut om fördelning av intäktsramen i samband med överlåtelse av nätkoncession eller ändring av koncessionsgränser ska följande gälla. När nätmyndigheten beslutar om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027, ska det särskilda investeringsutrymme som skulle ha gällt om någon överlåtelse eller gränsändring inte ägt rum fördelas på samma sätt som intäktsramen. Någon fördelning ska inte göras, om den del av kapitalbasen som överlåtits eller är hänförlig till gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt promemorians förslag ska någon fördelning inte göras om den del

Prop. 2020/21:12 av kapitalbasen som överlåtits eller är hänförlig till gränsändringen har ett i sammanhanget litet värde.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter. *Energiföretagen Sverige* och *Kammarrätten i Jönköping* anser att det bör förtydligas vad som avses med ”ett i sammanhanget litet värde”.

Skälen för regeringens förslag

Överlåtelse av en redovisningsenhet

Det är nödvändigt att reglera hur det särskilda investeringsutrymmet ska hanteras vid en överlåtelse av nätkoncession. Eftersom det särskilda investeringsutrymmet ska ses som ett komplement till intäktsramen, bör utrymmet behandlas på samma sätt som intäktsramen vid en överlåtelse. I likhet med det som anges i 5 kap. 33 § första stycket ellagen bör alltså det särskilda investeringsutrymme som gäller för en redovisningsenhet som överlåts fortsätta att gälla efter överlåtelsen och den nya nätkoncessionshavaren träda i överlåtarens ställe.

Överlåtelse av nätkoncession som ingår i en större redovisningsenhet

En redovisningsenhet kan omfatta flera nätkoncessioner. Det är emellertid tillåtet att överlåta en nätkoncession separat under en tillsynsperiod. En intäktsram kommer i det läget att omfatta nätkoncessioner som tillhör olika nätföretag. Överlåtaren och den nya nätkoncessionshavaren ska i så fall fördela ramen proportionerligt i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som överlåtits (5 kap. 33 § andra stycket ellagen). Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl. Fördelningen ska före överlåtelsen godkännas av Energimarknadsinspektionen eller, om ärendet avser en utlandsförbindelse, regeringen (5 kap. 34 § ellagen). Regleringen syftar till att fördela den befintliga intäktsramen mellan överlåtaren och övertagaren. Den redan fastställda intäktsramen fortsätter att gälla fram till slutet av tillsynsperioden (prop. 2017/18:237 s. 103).

Ändring av gränserna för nätkoncession för område

Intäktsramen ska fördelas också om Energimarknadsinspektionen ändrar gränserna för en nätkoncession för område (5 kap. 36 § ellagen). Myndigheten beslutar då om fördelningen av intäktsramen.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 efter överlåtelse eller gränsändring

För att det ska gå att hantera det särskilda investeringsutrymmet för 2020–2023, när Energimarknadsinspektionen beslutar om särskilda investeringsutrymmen för tillsynsperioden 2024–2027, är det nödvändigt att anpassa bestämmelserna i lagen till den ordning som finns för att fördela intäktsramen i samband med en överlåtelse eller gränsändring.

Ett nätföretag som har övertagit en del av en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme bör kunna ansöka om särskilt investeringsutrymme för den redovisningsenhet som har tillförts tillgångar genom en överlåtelse eller gränsändring, även om något särskilt investeringsutrymme inte har beslutats för redovisningsenheten tidigare.

För redovisningsenheter som berörs av en överlåtelse eller gränsändring, som har föranlett en fördelning av intäktsramen, bör gälla att det särskilda investeringsutrymme som Energimarknadsinspektionen beslutar för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara redovisningsenhetens andel av det belopp som beräknas för tillsynsperioden enligt det förslag som redovisas i avsnitt 6.3. Beloppet bör fördelas på samma sätt som intäktsramen har fördelats.

Fördelning bör inte alltid ske

Det är möjligt att den del av kapitalbasen som omfattas av en överlåtelse eller en gränsändring är så liten att den inte får någon nämnvärd betydelse för de berörda nätföretagens kostnader eller nätkundernas avgifter. Att Energimarknadsinspektionen i en sådan situation ska pröva en fördelning av det särskilda investeringsutrymmet är förenat med merkostnader för myndigheten och nätföretagen utan någon motsvarande nytta för företagen eller kunderna. Någon fördelning bör alltså inte ske, om den del av kapitalbasen som har överlåtits eller är hänförlig till gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek.

9 Överklagande och besluts giltighet

Regeringens förslag: Ett beslut av nätmyndigheten ska gälla omedelbart.

Nätmyndighetens beslut ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter.

Skälen för regeringens förslag

Ett beslut ska gälla trots att det överklagats

Ett beslut som Energimarknadsinspektionen meddelat i fråga om intäktsramens storlek enligt 5 kap. ellagen gäller omedelbart (5 kap. 32 § ellagen). I förarbetena till bestämmelsen anförts bl.a. att om ett sådant beslut överklagas kan den situationen uppkomma att frågan inte är slutligt avgjord ens under den efterföljande tillsynsperioden och att ett beslut har betydelse när nya beslut ska fattas i fråga om intäktsramen (prop. 2008/09:141 s. 57 och 165 och prop. 2017/18:237 s. 102).

Frågan om när ett beslut får verkställas regleras i 35 § förvaltningslagen (2017:900). Regeringen måste därför ta ställning till om de bestämmelserna ska gälla i fråga om beslut i frågor om särskilt investeringsutrymme. Ett beslut får enligt 35 § andra stycket förvaltningslagen alltid verkställas omedelbart, om beslutet gäller anställning av någon, om det gäller endast tillfälligt eller om kretsen av dem som har rätt att överklaga är så vid eller obestämd att det inte går att avgöra när överklagandetiden går ut. En myndighet får enligt 35 § tredje stycket även verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det.

Det är viktigt att det inte råder någon tvekan om att Energimarknadsinspektionens beslut i frågor om särskilt investeringsutrymme och ökning av intäktsramen med investeringsbelopp enligt lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet kan läggas till grund för de beslut som Energimarknadsinspektionen måste fatta senare, även om beslutet inte har fått laga kraft. Det går inte att utgå från att det i varje sådant fall finns sådana förutsättningar för omedelbar verkställighet som anges i 35 § andra och tredje styckena förvaltningslagen. Frågan bör alltså regleras särskilt i lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet. Den avvikande bestämmelsen har enligt 4 § förvaltningslagen företräde framför den lagen.

Överklagande till allmän förvaltningsdomstol

Beslut enligt lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet bör överklagas i samma ordning som andra beslut i frågor om intäktsramar. Energimarknadsinspektionens beslut bör alltså få överklagas till allmän förvaltningsdomstol, och det bör krävas prövningstillstånd för överklagande till kammarrätten.

10 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagarna ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter. *E.ON Sverige AB* anser att implementeringen av lagen bör vara klar innan Energimarknadsinspektionen meddelar sitt tilläggsbeslut för tillsynsperioden 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Lagförslaget innebär att Energimarknadsinspektionen ska bestämma ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023. Inspektionen bör få möjlighet att fatta sådana beslut så snart som möjligt. Det saknas dock förutsättningar för ett ikraftträdande innan Energimarknadsinspektionen ska meddela beslut i frågor om avvikelser från intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019. Lagarna bör träda i kraft den 1 januari 2021.

Regeringens bedömning: Lagförslaget föranleder inte något utökad resursbehov för förvaltningsmyndigheter eller domstolar.

Nätföretagen kommer att kunna ta ut som högst cirka 28 miljarder kronor mer i 2014 års penningvärde från nätkunderna för att finansiera investeringar i elnätet.

För nätkunderna innebär det särskilda investeringsutrymmet att som högst cirka 28 miljarder kronor kan komma att tas ut under en tolvårsperiod genom elnätsavgifter med anledning av investeringar under tiden 2020–2027. De investeringar till vilka pengarna måste användas kommer dock att vara till nytta för kunderna.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Energimarknadsinspektionen* anser att förslaget innebär en inte obetydlig administrativ börda för inspektionen. *Kammarrätten i Jönköping* anför att en ökad måltillströmning fort kan påverka berörda domstolars verksamhet. *Bostadsrätterna* anför att Energimarknadsinspektionens tillsyn inte garanterar att onödiga kostnader inte påförs nätkunderna och efterlyser, liksom Energimarknadsinspektionen, *Fastighetsägarna*, *Lantbrukarnas Riksförbund*, *Riksbyggen*, *Sveriges Allmännytt*a och *Uppsala universitet*, ytterligare analys när det gäller konsekvenser för kunderna. Uppsala universitet efterlyser även en mer utförlig konsekvensrapport när det gäller frågan om nettoutsläpp i transportsektorn och industrin samt kopplingen till Sveriges klimatmål. *Energiföretagen Sverige* och *Sveriges Elkraftentreprenörer* ser ingen risk för onyttiga eller onödigt kostsamma investeringar.

Skälen för regeringens bedömning

Lagförslagets syfte och berörda aktörer

Förslaget syftar till att dels göra det möjligt för elnätsföretag med s.k. outnyttjade underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 att utnyttja underskotten, dels skapa ytterligare drivkrafter för investeringar i elnäten. De outnyttjade underskotten uppgår som högst till cirka 28 miljarder kronor i 2014 års penningvärde. De är ojämnt fördelade mellan de cirka 170 nätföretagen.

Förslaget får konsekvenser för nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen), de allmänna förvaltningsdomstolarna, nätföretagen och nätkunderna.

Lagförslagets huvudsakliga innehåll

Ett nätföretag som har ett outnyttjat underskott ska enligt förslaget kunna ansöka om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. Ansökan ska lämnas in till Energimarknadsinspektionen före tillsynsperiodens slut och avse den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram (redovisningsenhet).

Ett nätföretag med särskilt investeringsutrymme kan efter utgången av tillsynsperioden ansöka om att intäktsramen för perioden ska ökas med ett investeringsbelopp inom ramen för den omprövning som ska ske enligt ellagen. Investeringsbeloppet ska rymmas inom det särskilda investerings-

utrymmet och svara mot investeringar som nätföretaget har gjort i redovisningsenheten under tillsynsperioden. Summan av ett nätföretags investeringsbelopp får dock inte vara större än 75 procent av företagets investeringar i samtliga berörda redovisningsenheter, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar dels en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, dels anslutningsavgifter. För nätföretag med flera redovisningsenheter ska investeringsbeloppen fördelas mellan de berörda redovisningsenheterna på det sätt som nätföretaget anger.

Konsekvenser för förvaltningsmyndigheter

Energimarknadsinspektionen kommer att behöva fatta beslut om särskilda investeringsutrymmen vid två tidpunkter. Den information som krävs för att fatta besluten finns redan hos myndigheten eller kommer att ges in till den inom ramen för den rapportering som nätföretagen är skyldiga att göra enligt gällande bestämmelser. Den tillkommande arbetsbördan för myndigheten måste antas bli liten.

Uppgiften att beräkna ett investeringsbelopp som ökar intäktsramen efter utgången av tillsynsperioden 2020–2023 och 2024–2027 kräver en något större arbetsinsats. Uppgiften fullgörs dock inom ramen för den omprövning som sker efter tillsynsperioden och är begränsad till en fastlagd tid. Underlaget för besluten kommer att göras tillgängligt för Energimarknadsinspektionen på samma sätt som det övriga underlag som nätföretagen ger in i samband med omprövningen.

Sammantaget bedöms uppgifterna inte föranleda något utökad resursbehov för Energimarknadsinspektionen.

Konsekvenser för domstolar

Energimarknadsinspektionens beslut enligt lagen kommer att kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. De två första instanserna är Förvaltningsrätten i Linköping och Kammarrätten i Jönköping.

Det är förhållandevis enkelt att beräkna ett nätföretags särskilda investeringsutrymme enligt propositionens förslag. Energimarknadsinspektionens beslut i denna del kan därför antas leda till endast ett begränsat antal överklaganden. Eventuella merkostnader för domstolarna bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

Ökningen av intäktsramen med ett investeringsbelopp är en fråga som ingår i omprövningen enligt 5 kap. 22 § ellagen. Det kommer alltså inte att finnas ett beslut som överklagas särskilt. Det är osannolikt att måltillströmningen kommer att öka med anledning av förslaget i den delen. Däremot kan enskilda mål få en något större omfattning. Även i denna del bedöms resursbehovet rymmas inom befintliga budgetramar.

Konsekvenser för elnätsföretagen

I och med att de outnyttjade underskotten är mycket ojämnt fördelade mellan de cirka 170 nätföretagen kommer företagen att påverkas olika. Nätföretag som har stora outnyttjade underskott jämfört med de intäktsramar som Energimarknadsinspektionen har beslutat för tillsynsperioden 2020–2023 kommer att få möjlighet till en inte obetydlig ökning av ramen och incitament att investera mer än ett företag som inte har något stort outnyttjat underskott från tillsynsperioden 2012–2015. På sammanräknad nivå

går det dock att konstatera att 28 miljarder kronor utgjorde cirka 15 procent av intäktsramarna för tillsynsperioden 2012–2015 och några procentenheter mer för tillsynsperioden 2020–2023. Nätföretagen kommer alltså att, totalt sett, kunna ta ut som högst cirka 28 miljarder kronor mer i 2014 års penningvärde från nätkunderna för att täcka finansieringen av investeringar i elnätet än om de enbart haft sina ordinarie intäktsramar att förhålla sig till.

Konsekvenser för elnätskunderna

Förslaget kommer att leda till ökade investeringar i nya elnät, vilket kommer att gynna elnätskunderna genom att det blir mer kapacitet i elnäten och bättre elnät. För nätkunderna som kollektiv kommer, allt annat lika, förslaget att innebära att elnätsföretagen kan debitera kunderna högst cirka 28 miljarder kronor under en tolvårsperiod (tre tillsynsperioder).

Förslaget innebär att elnätsföretagen får ökade möjligheter att investera i ny teknik och nya ledningar. För kunderna kan detta innebära fördelar i form av lägre kostnader för att hantera effekt- och kapacitetsbrister i elnäten. Investeringar i ny teknik kan ge effektiviseringsvinster, som kommer kunderna till del, och snabbare och ökade möjligheter för befintliga och nya kunder att ansluta till elnäten.

Det finns en viss risk att det särskilda investeringsutrymmet leder till onyttiga eller i vart fall till onödigt kostsamma investeringar. Inom ramen för nätkoncessionsprövningen enligt ellagen ska emellertid Energimarknadsinspektionen enbart ge nätkoncession till anläggningar som är lämpliga från allmän synpunkt, vilket bland annat inkluderar samhällsekonomiska hänsyn. Därutöver kan myndigheten inom ramen för sin tillsyn undersöka om nätföretagen i den del av verksamheten som inte kräver koncessionsprövningar gör de investeringar som ger störst nytta för elnätet och därmed kunderna i förhållande till investeringskostnaden. Riskerna för onyttiga eller onödigt dyra investeringar som drabbar elnätskundkollektivet bör därför sammantaget vara begränsade.

Konsekvenser för miljömålen

Det är i dag svårt att bedöma vilken närmare effekt förslagen kommer att få på nettoutsläpp i transportsektorn och industrin och vilken direkt koppling förslagen har till Sveriges klimatmål. Förslagen bör dock i vart fall ha en indirekt sådan effekt, eftersom de kan leda till investeringar i laddinfrastruktur för fordon och elvägar i Sverige. En sådan utbyggnad bidrar till att uppfylla målet att växthusgasutsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010.

Regeringskansliet har inlett arbete med att ta fram en nationell strategi för elektrifiering, där elektrifieringens betydelse för att nå fossilfrihet i transportsystemet kommer att vara en viktig del. Regeringen kommer även att tillsätta en elektrifieringskommission för att påskynda arbetet med elektrifiering av de tunga vägtransporterna och transportsektorn som helhet. Förslagen i propositionen har betydelse som ett verktyg för att underlätta och påskynda elektrifieringen.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Denna lag syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Lagen ska tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

I paragrafen anges lagens syfte och tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Ett nätföretag ansvarar enligt de bestämmelser som finns i ellagen (1997:857) för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningsnät och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningsnät (3 kap. 1 § ellagen). Företaget svarar också för att dess ledningsnät är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el. En nätverksamhet ska för en tillsynsperiod ha en bestämd intäktsram (5 kap. 1 § första stycket ellagen). Intäktsramen ska inte vara större än vad som behövs för att täcka kostnader för driften av en nätverksamhet som har likartade objektiva förutsättningar och bedrivs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt, täcka avskrivningar och ge en sådan avkastning på kapitalbasen som behövs för att i konkurrens med alternativa placeringar med motsvarande risk få tillgång till kapital för investeringar.

Som framgår av *första stycket* är syftet med lagen att skapa särskilda incitament för investeringar utöver dem som redan följer av ellagen. Avsikten är att nätföretagen under en begränsad tid ska ha ytterligare drivkrafter att investera i nya ledningar och ny teknik för att öka effekten i elnäten. Företagen får möjlighet att öka sina intäkter under tiden 2020–2031, om de exempelvis tidigarelägger åtgärder.

I *andra stycket* begränsas lagens tillämpningsområde till att avse investeringar som nätföretagen gör under två tillsynsperioder efter utgången av 2019.

Ordförklaringar

2 § I denna lag avses med redovisningsenhet den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram.

Övriga ord och uttryck som används i lagen har samma innebörd som i ellagen (1997:857).

I paragrafen behandlas ord och uttryck som används i lagen.

I *första stycket* definieras redovisningsenhet. I lagen avses med det ordet den del av ett nätföretags nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram. Ett företags samlade nätverksamhet omfattas av flera intäktsramar exempelvis om företaget har både regionnät och lokalnät. Ett företag kan alltså ha flera redovisningsenheter.

Av *andra stycket* framgår att ellagens terminologi används i lagen.

Särskilt investeringsutrymme

3 § Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet och tillsynsperiod, om

1. intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har ökat med tillämpning av 5 kap. 20 § ellagen (1997:857) i dess lydelse före den 1 januari 2019 eller nätkoncessionshavaren fått uppbära ett sådant belopp som avses i 5 kap. 29 § ellagen under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut av nätmyndigheten, och

2. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätmyndigheten kan ha beslutat enligt 5 kap. 29 § ellagen.

I paragrafen anges de grundläggande kraven för att ett nätföretag ska få ett särskilt investeringsutrymme enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Nätföretaget, dvs. nätkoncessionshavaren, får efter ansökan ett särskilt investeringsutrymme för en tillsynsperiod genom beslut av nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen). Beslutet avser en viss redovisningsenhet. Som framgår av 1 § andra stycket gäller denna möjlighet endast i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. Att ett beslut om särskilt investeringsutrymme ska gälla någon av dessa perioder kommer också till uttryck i 5 §.

Av *första punkten* följer att nätföretagets intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2012–2015 ska ha understigit intäktsramen för den perioden. Underskottet har då föranlett ett beslut av Energimarknadsinspektionen enligt antingen 5 kap. 20 § ellagen i dess lydelse före den 1 januari 2019 eller, om beslutet fattats efter den 1 januari 2019, 5 kap. 29 § ellagen i dess gällande lydelse. I det sistnämnda fallet har Energimarknadsinspektionen beslutat att nätföretaget under tillsynsperioden 2016–2019 får uppbära ett belopp som motsvarar underskottet, men intäktsramen för perioden har inte ökat med anledning av underskottet.

Det krävs vidare att nätföretaget inte heller under tillsynsperioden 2016–2019 har utnyttjat hela underskottet i förhållande till intäktsramen för den föregående tillsynsperioden. Detta framgår av *andra punkten*. Så är fallet om nätföretagets intäkter är mindre än intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 eller mindre än summan av intäktsramen och ett belopp som nätföretaget haft möjlighet att uppbära under den tillsynsperioden sedan Energimarknadsinspektionen fattat ett beslut enligt 5 kap. 29 § första stycket ellagen.

Efter en överlåtelse av nätkoncession eller ändring av gränserna för en nätkoncession för område kan Energimarknadsinspektionen enligt 11 § i vissa fall besluta om särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 trots att förutsättningar för det inte finns enligt förevarande paragraf.

4 § En ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in till nätmyndigheten före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Om det hos nätmyndigheten eller allmän förvaltningsdomstol pågår en prövning i fråga om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen (1997:857) när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 får en ansökan, som gäller särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023, inte prövas i sak innan ärendet eller målet har avgjorts och avgörandet har fått laga kraft.

I paragrafen anges vilka tidsfrister som gäller för en ansökan om särskilt investeringsutrymme. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Att ansökan ska ges in före tillsynsperiodens slut enligt *första stycket* innebär att den måste komma in till Energimarknadsinspektionen före utgången av december 2023 när det gäller särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 och före utgången av december 2027 när det gäller tillsynsperioden 2024–2027.

Det är möjligt att en fråga om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 fortfarande är föremål för prövning vid utgången av december 2023. Av *andra stycket* framgår att Energimarknadsinspektionen inte får pröva en ansökan om särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 i sak innan det finns ett avgörande som har fått laga kraft i ett sådant mål eller ärende. Energimarknadsinspektionen ska alltså meddela beslutet om särskilt investeringsutrymme först när frågor om underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 är slutligt avgjorda.

5 § Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 ska motsvara intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren fått uppbära under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), med avdrag för

1. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019, inbegripet belopp som inte ska anses vara intäkter från nätverksamheten enligt 5 kap. 29 § andra stycket ellagen, och

2. belopp som nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden 2020–2023 får uppbära från nätverksamheten enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen.

Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för investeringsbelopp som har ökat intäktsramen för den tillsynsperioden enligt 6 §.

I paragrafen regleras hur det särskilda investeringsutrymmet ska beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Utgångspunkten är att det särskilda investeringsutrymmet motsvarar den del av intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 som nätföretaget inte har utnyttjat. För tillsynsperioden 2020–2023 motsvarar detta, efter de avdrag som anges i *första stycket*, antingen intäktsramen för den föregående tillsynsperioden eller summan av intäktsramen och ett belopp som nätföretaget haft möjlighet att uppbära under den tillsynsperioden sedan Energimarknadsinspektionen fattat ett beslut enligt 5 kap. 29 § första stycket ellagen. Samtliga intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 ska dras av enligt *första punkten*. Som ett förtydligande anges att detta gäller även belopp som inte ska anses vara intäkter från nätverksamheten vid avstämning mot intäktsramen för perioden enligt 5 kap. 29 § andra stycket ellagen.

Nätföretaget kan vidare under tillsynsperioden 2020–2023 från nätverksamheten få uppbära ett belopp som motsvarar ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut av Energimarknadsinspektionen (5 kap. 29 § ellagen). Av *första stycket andra punkten* framgår att även det beloppet ska dras av när det särskilda investeringsutrymmet beräknas.

Som framgår av *andra stycket* ska det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 motsvara det särskilda investeringsutrymme för den föregående tillsynsperioden med avdrag för ett investeringsbelopp som redan tillgodoräknats nätföretaget. Om avdraget är lika stort som det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 kommer investeringsutrymmet enligt *andra stycket* att bestämmas till noll kronor, dvs. det finns inte något utrymme för tillsynsperioden.

I 12 § regleras storleken på ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 i vissa fall efter överlåtelse av nätkoncession eller ändring av gränserna för en nätkoncession för område.

Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp

6 § Om en nätkoncessionshavare har ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet, ska nätmyndigheten vid omprövning enligt 5 kap. 22 § ellagen (1997:857) öka intäktsramen med ett särskilt belopp (investeringsbelopp) för tillsynsperioden efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Ökningen får inte vara större än

1. det särskilda investeringsutrymmet för den tillsynsperiod som omprövningen avser, eller
2. nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

I paragrafen regleras hur ett nätföretag får möjlighet att utnyttja det särskilda investeringsutrymmet. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Energimarknadsinspektionen ska ompröva intäktsramen efter tillsynsperiodens slut, om det finns skäl att anta att ramen ska vara större eller mindre med hänsyn till förhållanden som blivit kända efter det att den bestämdes (5 kap. 22 § första stycket ellagen). Enligt förarbetena är det enbart i rena undantagsfall som det inte finns skäl att ompröva en intäktsram efter tillsynsperioden (prop. 2017/18:237 s. 54). En konsekvens av förevarande paragraf är att det alltid finns skäl att ompröva intäktsramen, om ett särskilt investeringsutrymme har beslutats enligt 3 § och nätföretaget ansöker om att ramen ska ökas.

Enligt *första stycket* ska Energimarknadsinspektionen vid omprövningen öka intäktsramen med ett investeringsbelopp. I 8 § anges hur ett investeringsbelopp beräknas. För ett nätföretag med flera redovisningsenheter beräknas först summan av de samlade investeringsbeloppen, som sedan fördelas mellan redovisningsenheterna.

Andra stycket begränsar möjligheten att utnyttja investeringsbeloppet för att öka intäktsramen för en enskild redovisningsenhet. Ökningen får inte överstiga vare sig det särskilda investeringsutrymmet för redovisningsenheten eller nätföretagets investeringar i enheten.

7 § En ansökan om ökning av intäktsramen enligt 6 § ska ges in till nätmyndigheten inom tre månader efter utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

I paragrafen anges vilka tidsfrister som gäller för en ansökan om att intäktsramen ska ökas med ett investeringsbelopp. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Enligt Energimarknadsinspektionens föreskrifter ska ett nätföretag senast tre månader efter tillsynsperiodens slut redovisa uppgifter som behövs

Prop. 2020/21:12 för en omprövning enligt 5 kap. 22 § ellagen (EIFS 2019:1). En ansökan om ökning av intäktsramen enligt 6 § ska enligt förevarande paragraf ges in inom samma tid.

8 § En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska beräknas så att beloppen motsvarar 75 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

1. en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och
2. anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen (1997:857).

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna på det sätt som nätkoncessionshavaren anger, i den utsträckning en sådan fördelning är förenlig med 6 § andra stycket.

I paragrafen regleras beräkningen av investeringsbelopp. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I *första stycket* anges hur nätföretagets samlade investeringsbelopp ska beräknas. Det som avses är inte det investeringsbelopp som kan öka intäktsramen för en enskild redovisningsenhet utan det samlade belopp som beräknas med utgångspunkt i nätföretagets investeringar på företagsnivå i sådan nätverksamhet som har särskilda investeringsutrymmen. En fördelning ska sedan göras på så sätt att enskilda investeringsbelopp tillskrivs nätföretagets olika redovisningsenheter inom de gränser som följer av 6 §. Det investeringsbelopp som ökar intäktsramen för en enskild redovisningsenhet kan vara lika stort som de investeringar som nätföretaget har gjort i enheten, förutsatt att det ryms inom det särskilda investeringsutrymmet (6 § andra stycket).

Av första stycket följer att summan av de enskilda investeringsbeloppen inte kan bli lika stor som summan av samtliga sådana investeringar på företagsnivå.

Som framgår av *första punkten* görs först ett avdrag som motsvarar en procent av kapitalbasen, dvs. det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (5 kap. 1 § andra stycket ellagen). Om nätföretaget har flera redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, ska beräkningen avse den samlade kapitalbasen för redovisningsenheterna.

Även anslutningsavgifter ska först dras av. Detta framgår av *andra punkten*.

Om det finns flera redovisningsenheter, är det nätföretaget som anger hur investeringsbeloppen ska fördelas mellan redovisningsenheterna. Detta framgår av *andra stycket*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om hur grunderna för fördelningen ska anges i en ansökan enligt 7 §.

Det kan vara nödvändigt för Energimarknadsinspektionen att avvika från de procentsatser eller andra grunder som nätföretaget anger för att fördelningen ska vara förenlig med 6 § andra stycket. Om den önskade ökningen för en redovisningsenhet är större än det särskilda investeringsutrymmet eller nätföretagets investeringar i enheten, måste det överskjutande investeringsbeloppet fördelas på företagets övriga redovisningsenheter.

En konsekvens av 6 § andra stycket är också att en situation är möjlig där summan av de enskilda investeringsbeloppen är mindre än det belopp

som har beräknats enligt första stycket i förevarande paragraf. Den beräkningen är alltså preliminär. Prop. 2020/21:12

Underskott för tillsynsperioden 2020–2023

9 § Om de samlade intäkterna från en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme under tillsynsperioden 2020–2023 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren kan ha fått uppbära under tillsynsperioden enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), ska nätmyndigheten besluta att intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027 ska ökas med ett belopp som motsvarar underskottet.

I paragrafen regleras hur underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 ska behandlas. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Av paragrafen framgår att ett belopp som Energimarknadsinspektionen beslutat enligt 5 kap. 29 § ellagen med anledning av att de samlade intäkterna från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 varit mindre än intäktsramen ska behandlas som en del av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023. Dessutom ska ett underskott för tillsynsperioden 2020–2023 behandlas på ett annat sätt än det som anges i ellagen. I stället för att besluta om ett belopp enligt 5 kap. 29 § första stycket ellagen ska alltså Energimarknadsinspektionen besluta om en ökning av intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027 enligt förevarande paragraf.

Förhållandet mellan lagarna i nu nämnda avseende regleras även i 5 kap. 29 a § ellagen.

Överlåtelse av nätkoncession

10 § Om en nätkoncessionshavare överlåter en redovisningsenhet, ska

1. det särskilda investeringsutrymme som gäller för enheten fortsätta att gälla efter överlåtelsen, och
2. den nya nätkoncessionshavaren även i övrigt träda i överlåtarens ställe vid tillämpningen av denna lag.

I paragrafen regleras vilka konsekvenser det får för det särskilda investeringsutrymmet att en redovisningsenhet överlåts under tillsynsperioden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Det särskilda investeringsutrymme som Energimarknadsinspektionen beslutar fortsätter att gälla för den som har övertagit redovisningsenheten. Den nya nätkoncessionshavaren träder även i övrigt i överlåtarens ställe, vilket bl.a. betyder att de investeringar som gjorts av överlåtaren i redovisningsenheten tillgodoräknas förvärvaren.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 efter överlåtelse eller gränsändring

11 § Nätmyndigheten ska efter en ansökan enligt 4 § besluta om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet, trots att förutsättningar inte finns enligt 3 §, om

1. redovisningsenhetens kapitalbas under tillsynsperioden 2020–2023 har ökat genom ett förvärv av en nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område, och

2. ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 har beslutats för den redovisningsenhet vars kapitalbas har minskats som en följd av förvärvet eller gränsändringen.

I paragrafen finns bestämmelser om särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet vars kapitalbas har ökats genom ett förvärv av nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Det särskilda investeringsutrymme som Energimarknadsinspektionen beslutat fortsätter att gälla för tillsynsperioden 2020–2023, liksom den intäktsram som beslutats för perioden, även om en nätkoncession som ingår i redovisningsenheten överläts eller koncessionsgränser ändras. Intäktsramen ökas med tillämpning av 6 §. För tillsynsperioden 2024–2027 ska emellertid ett särskilt investeringsutrymme beslutas för varje redovisningsenhet som berörs av överlåtelsen eller gränsändringen, om nätföretaget ansöker om detta. Paragrafen innebär att ett särskilt investeringsutrymme kan beslutas för en redovisningsenhet som inte haft ett sådant före överlåtelsen eller gränsändringen.

I fråga om tiden för ansökan gäller 4 § första stycket.

12 § När nätmyndigheten beslutar om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet som berörs av ett beslut enligt 5 kap. 34 eller 36 § ellagen (1997:857) i fråga om fördelning av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 ska det särskilda investeringsutrymmet enligt 5 § andra stycket fördelas på samma sätt som intäktsramen.

Någon fördelning ska inte göras, om den del av kapitalbasen som överlåtits eller är hänförlig till gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek.

I paragrafen regleras hur det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska beräknas om redovisningsenheten berörs av en fördelning av intäktsramen efter en överlåtelse av nätkoncession eller ändring av gränserna för en nätkoncession för område. Övervägandena finns i avsnitt 8.

För att kunna besluta om ett särskilt investeringsutrymme i enlighet med *första stycket* måste Energimarknadsinspektionen beräkna hur stort det särskilda investeringsutrymmet skulle ha varit om ingen överlåtelse eller gränsändring skett. Beloppet ska beräknas på det sätt som anges i 5 § andra stycket och fördelas mellan de berörda redovisningsenheterna. Det investeringsutrymme som beslutas för en redovisningsenhet ska motsvara enhetens andel vid en fördelning efter samma grunder som har använts för att fördela intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023.

Som framgår av *andra stycket* ska någon fördelning inte göras om överlåtelsen eller gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek. Det kan vara uppenbart att detta är fallet när överlåtelsen bara omfattar en enstaka anläggning, exempelvis en regionledning som ingår i ett stort regionnät, eller när en gränsändring endast berör en ledning i ett stort lokalnät. I andra fall kan en beräkning av avkastningen på det aktuella kapitalet visa att påverkan är försumbar.

Bemyndigande

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur ett särskilt investeringsutrymme och ett investeringsbelopp ska beräknas.

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur det särskilda investeringsutrymmet och investeringsbeloppet ska beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 6.3 och 7.2.

Sådana föreskrifter som avses i paragrafen kan avse exempelvis hur intäktsramar, intäkter och investeringskostnader ska räknas om med hänsyn till förändringar i prisläget eller hur anslutningsavgifter ska beräknas och kapitalbasen värderas vid tillämpningen av 8 §.

Besluts giltighet

14 § Ett beslut av nätmyndigheten enligt denna lag gäller omedelbart.

I paragrafen finns en bestämmelse om att ett beslut av Energimarknadsinspektionen ska gälla trots att det inte har fått laga kraft. Övervägandena finns i avsnitt 9.

När det gäller Energimarknadsinspektionens beslut i fråga om intäktsramen enligt 5 kap. ellagen finns en motsvarande reglering i 32 § i det kapitlet.

Överklagande

15 § Nätmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av Energimarknadsinspektionens beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Beslut enligt lagen överklagas i samma ordning som Energimarknadsinspektionens beslut enligt 5 kap. ellagen (se 13 kap. 7 § första och tredje styckena ellagen).

12.2 Förslaget till lag om ändring i ellagen

5 kap. Intäktsram för nätverksamhet

29 a § När det gäller en nätverksamhet som i fråga om tillsynsperioden 2020–2023 har ett särskilt investeringsutrymme enligt lagen (2020:000) om särskilt investeringsutrymme för elnätverksamhet, ska 29 § första stycket inte tillämpas i fråga om ett underskott i förhållande till intäktsramen för den tillsynsperioden och 29 § andra stycket inte tillämpas vid avstämning mot intäktsramen.

I paragrafen anges undantag från 29 § när det gäller en nätverksamhet med särskilt investeringsutrymme. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Energimarknadsinspektionen ska inte besluta något belopp enligt 29 § första stycket med anledning av ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023. I stället ska intäktsramen för till-

Prop. 2020/21:12 synsperioden 2024–2027 ökas (se 9 § lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet).

Vidare följer av paragrafen att ett belopp som Energimarknadsinspektionen har beslutat enligt 29 § första stycket med anledning av ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 ska anses vara intäkter från nätverksamheten vid en avstämning mot intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 trots 29 § andra stycket.

Förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Denna lag syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Lagen ska tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

Ordförklaringar

2 § I denna lag avses med *redovisningsenhet* nätverksamhet som omfattas av en intäktsram.

Ord och uttryck som används i denna lag har i övrigt samma innebörd som i ellagen (1997:857).

Särskilt investeringsutrymme

3 § Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet och tillsynsperiod, om

1. intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har ökat med tillämpning av 5 kap. 20 § ellagen (1997:857) i dess lydelse före den 1 januari 2019,

2. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 har varit mindre än intäktsramen, och

3. ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen i fråga om underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har fått laga kraft.

4 § En ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in till nätmyndigheten före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

5 § Det särskilda investeringsutrymmet för

1. tillsynsperioden 2020–2023 ska motsvara intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 med avdrag för

a) nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under den tillsynsperioden, och

b) belopp som nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden 2020–2023 får uppbära från nätverksamheten enligt det beslut som avses i 3 § 3, och

2. tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för investeringsbelopp som har ökat intäktsramen enligt 6 §.

Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp

6 § Om en nätkoncessionshavare har ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet, ska nätmyndigheten vid omprövning enligt

5 kap. 22 § ellagen (1997:857) öka intäktsramen med ett investeringsbelopp för tillsynsperioden efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Ökningen får inte vara större än

1. det särskilda investeringsutrymmet för den tillsynsperiod som omprövningen avser, eller

2. den del av nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten under tillsynsperioden som inte finansierats genom anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen.

7 § En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska motsvara 75 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

1. en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och

2. investeringar som finansierats genom anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen (1997:857).

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna på det sätt som nätkoncessionshavaren anger.

Överlåtelse av nätkoncession

8 § Om en nätkoncessionshavare överlåter en redovisningsenhet, ska

1. det särskilda investeringsutrymme som gäller för enheten fortsätta att gälla efter överlåtelsen, och

2. den nya nätkoncessionshavaren även i övrigt träda i överlåtarens ställe vid tillämpningen av denna lag.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 efter överlåtelse eller gränsändring

9 § Nätmyndigheten ska efter en ansökan enligt 4 § besluta om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet, trots att förutsättningar inte finns enligt 3 §, om

1. redovisningsenhetens kapitalbas under tillsynsperioden 2020–2023 har ökats genom ett förvärv av en nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område, och

2. ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 har beslutats för den redovisningsenhet vars kapitalbas har minskats som en följd av förvärvet eller gränsändringen.

10 § När nätmyndigheten beslutar om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet som berörs av ett beslut enligt 5 kap. 34 eller 36 § ellagen (1997:857) i fråga om fördelning av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 ska det särskilda investeringsutrymmet enligt 5 § 2 fördelas på samma sätt som intäktsramen.

Någon fördelning ska inte göras, om den del av kapitalbasen som överlåtits eller är hänförlig till gränsändringen har ett i sammanhanget litet värde.

Bemyndigande

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur ett särskilt investeringsutrymme och ett investeringsbelopp ska beräknas.

Prop. 2020/21:12

Bilaga 1

Besluts giltighet

12 § Ett beslut av nätmyndigheten enligt denna lag gäller omedelbart.

Överklagande

13 § Nätmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet lämnats av Affärsverket svenska kraftnät, Bostadsrätterna, Domstolsverket, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, Ellevio AB, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, E.ON Sverige AB, Fastighetsägarna Sverige, Finansinspektionen, Företagarna, Förvaltningsrätten i Linköping, HSB Riksförbund, Hyresgästföreningen, Justitiekanslern, Kammarrätten i Jönköping, Kommerskollegium, Konkjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Konsumentverket, Lantbrukarnas Riksförbund, Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS), Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Svenska Elnätsupproret, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Allmännyttan, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Sveriges Kommuner och Regioner, Umeå universitet, Uppsala universitet (juridiska fakultetsnämnden), Vattenfall Eldistribution AB och Villaägarnas Riksförbund.

Kungl. Tekniska högskolan, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen har avstått från att yttra sig.

Konsumenternas Energimarknadsbyrå, Oberoende Elhandlare, Svenskt Näringsliv och Sveriges Konsumenter har beretts tillfälle att yttra sig men inte hörts av.

Yttranden har också inkommit från en privatperson, Sydsvenska Industri- och Handelskammaren, Elinorr, Umeå Energi Elnät AB, Sveriges Elkraftentreprenörer, Riksbyggen ekonomisk förening, Göteborg Energi Nät AB, Lokalkraft Sverige, Krafringen Nät AB och Halmstads Energi och Miljö Nät AB.

Förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Denna lag syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Lagen ska tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionsshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

Ordförklaringar

2 § I denna lag avses med redovisningsenhet den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram.

Ord och uttryck som används i lagen har i övrigt samma innebörd som i ellagen (1997:857).

Särskilt investeringsutrymme

3 § Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet och tillsynsperiod, om

1. intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har ökat med tillämpning av 5 kap. 20 § ellagen (1997:857) i dess lydelse före den 1 januari 2019 eller nätkoncessionshavaren fått uppbära ett sådant belopp som avses i 5 kap. 29 § ellagen under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut av nätmyndigheten, och

2. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 har varit mindre än intäktsramen, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätmyndigheten beslutat enligt 5 kap. 29 § ellagen.

4 § En ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in till nätmyndigheten före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Om det hos nätmyndigheten eller allmän förvaltningsdomstol pågår en prövning i fråga om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen (1997:857) när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 får en ansökan, som gäller särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023, inte prövas i sak innan ärendet eller målet har avgjorts och avgörandet har fått laga kraft.

5 § Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 ska motsvara intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren fått uppbära under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), med avdrag för

1. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019, inbegripet intäkter som inte ska anses vara intäkter från nätverksamheten enligt 5 kap. 29 § andra stycket ellagen, och

2. belopp som nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden 2020–2023 får uppbära från nätverksamheten enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen.

Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för investeringsbelopp som har ökat intäktsramen för den tillsynsperioden enligt 6 §.

Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp

6 § Om en nätkoncessionshavare har ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet, ska nätmyndigheten vid omprövning enligt 5 kap. 22 § ellagen (1997:857) öka intäktsramen med ett investeringsbelopp för tillsynsperioden efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Ökningen får inte vara större än

1. det särskilda investeringsutrymmet för den tillsynsperiod som omprövningen avser, eller

2. nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

7 § En ansökan om ökning av intäktsramen enligt 6 § ska ges in till nätmyndigheten inom tre månader efter utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

8 § En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska beräknas så att beloppen motsvarar 75 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

1. en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och

2. anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen (1997:857).

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna på det sätt som nätkoncessionshavaren anger, i den utsträckning en sådan fördelning är förenlig med 6 § andra stycket.

Underskott för tillsynsperioden 2020–2023

9 § Om de samlade intäkterna från en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme under tillsynsperioden 2020–2023 har varit mindre än intäktsramen, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren fått uppbära under tillsynsperioden enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), ska nätmyndigheten besluta att intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027 ska ökas med ett belopp som motsvarar underskottet.

Överlåtelse av nätkoncession

10 § Om en nätkoncessionshavare överlåter en redovisningsenhet, ska

1. det särskilda investeringsutrymme som gäller för enheten fortsätta att gälla efter överlåtelsen, och
2. den nya nätkoncessionshavaren även i övrigt träda i överlåtarens ställe vid tillämpningen av denna lag.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 efter överlåtelse eller gränsändring

11 § Nätmyndigheten ska efter en ansökan enligt 4 § besluta om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet, trots att förutsättningar inte finns enligt 3 §, om

1. redovisningsenhetens kapitalbas under tillsynsperioden 2020–2023 har ökats genom ett förvärv av en nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område, och

2. ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 har beslutats för den redovisningsenhet vars kapitalbas har minskats som en följd av förvärvet eller gränsändringen.

12 § När nätmyndigheten beslutar om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet som berörs av ett beslut enligt 5 kap. 34 eller 36 § ellagen (1997:857) i fråga om fördelning av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 ska det särskilda investeringsutrymmet enligt 5 § andra stycket fördelas på samma sätt som intäktsramen.

Någon fördelning ska inte göras, om den del av kapitalbasen som överlåtit eller är hänförlig till gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek.

Bemyndigande

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur ett särskilt investeringsutrymme och ett investeringsbelopp ska beräknas.

Besluts giltighet

14 § Ett beslut av nätmyndigheten enligt denna lag gäller omedelbart.

Överklagande

15 § Nätmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att det i ellagen (1997:857) ska införas en ny paragraf, 5 kap. 29 a §, av följande lydelse.

5 kap.

29 a §

När det gäller en nätverksamhet som i fråga om tillsynsperioden 2020–2023 har ett särskilt investeringsutrymme enligt lagen (2020:000) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet, ska 29 § första stycket inte tillämpas i fråga om ett underskott i förhållande till intäktsramen för den tillsynsperioden och 29 § andra stycket inte tillämpas vid avstämning mot intäktsramen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2020-08-28

Närvarande: F.d. justitierådet Eskil Nord samt justitieråden Inga-Lill Askersjö och Sten Andersson

Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Enligt en lagrådsremiss den 20 augusti 2020 har regeringen (Infrastrukturdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet,
2. lag om ändring i ellagen (1997:857).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Andreas Lindholm.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Infrastrukturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 september 2020

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Johansson, Baylan, Hallengren, Hultqvist, Andersson, Bolund, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Eneroth, Dahlgren, Nilsson, Ernkrans, Lindhagen, Lind, Hallberg, Micko

Föredragande: statsrådet Ygeman

Regeringen beslutar proposition 2020/21:12 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet